

Partija kao sistem

Vježbe VI

28.03.2018.
Nemanja Batrićević

Partija kao sistem

- Partije su dio partijskog sistema, ali su i same “minijturni sistemi”
- Osnovne jedinice partija nose različita imena:
 - **Odbor**: u kadrovskim partijama Evrope i Amerike - okuplja najuglednije pojedince u teritorijalnoj zajednici (10-20). Aktivni u toku izbora
 - **Ekipa** – uska grupa ljudi (10-15) u demohrišćanskim partijama, bazirane na prijateljskoj, profesionalnoj i teritorijalnoj osnovi
 - **Sekcija** – u socijaldemokratskim partijama. Redovno članstvo koje plaća članarinu. Članstvo sekcije bira upravno-političko tijelo partije. Centar aktivnosti, obrazovanja, propagande
 - **Ćelija** – bazične organizacije komunističkih partija organizovane po radnom principu
 - **Milicija** – bazična organizacija fašističkih partija nalik vojnoj formaciji. Jurišni odredi.

Unutrašnji odnosi

- Odnosi unutar partije variraju od vojne organizacije do konfederacije partija
- ”Školski” primjer centralizovane političke organizacije – KP
 - Stroga subordinacija
 - Hermetički odvojeni djelovi
 - Bogat unutrašnji život
- Decentralizovane partije prepoznatljive po difuziji moći – **stratarhija**
 - Poliarhijski organizovane
 - Oligarhijski organizovane
 - Decentralizacija određena načinom nastanka i ideologijom

Unutrašnji odnosi

- Razlika između radničkih i građanskih partija:
 - Građanske partije decentralizovane
 - Uticaj partije na nacionalnom nivou upitan
- Radničke partije centralizovanije
 - Mnogo više u slučaju komunističkih nego socijaldemokratskih partije
 - U izvornom obliku (KP Kine, KP Koreje, KP Kube) – princip “demokratskog centralizma”
 - Bespogovorno ”slušanje” nadređenih

Unutrašnji odnosi

- Unutarpartijski odnosi u partijama u CG zasnovani na principu subordinacije nižih organa - “princip demokratskog jedinstva” (DPS)
- Unutarpartijska hijerarhija odgovara dvijema potrebama:
 1. Nužnost podjele rada u kompleksnoj multifunkcionalnoj organizaciji
 2. Kontrola procesa statusne stratifikacije

Partijski organigram

- Partijski organigram – struktura partije propisana statutom (nesavršeno)
- Struktura partije prati organizaciju političkog sistema
- Članovi uključeni u bazične organizacije
 - Pristupanjem dobijaju aktivno i pasivno biračko pravo
 - Dvojno članstvo inkompatibilno (JUL kao izuzetak)
 - Netipičan slučaj SAD
 - U nekim zemljama (Izrael) članstvo odlučuje o koalicijama - ”partijski referendum”
- Razlika između individualnih i kolektivnih članova, simpatizera i članova
- Partije postkomunističkih zemalja izbjegle trend jačanja uloge članstva
- Najvažnije odluke se donose na višim kolektivnim organima čije su odluke obavezujuće, dok se kritike iznose isključivo unutar partije

Kongres

- Najviši organ partije koji se sastaje periodično (2-5 godina)
- Statutarno ovlašćen da donosi ključne partijske odluke – program i statut – i bira najviše partijske organe
- Sastav kongresa čine delegati izabrani od strane članstva + bivše rukovodstvo
- Najčešće predstavljaju “aklamacione skupove”
- Kongresi biraju predsjednika partije (u DPS-u predsjedništvo)
- Autonomija kongresa zavisi od toga:
 1. Da li prijedlozi o kojima raspravlja imaju alternativne opcije
 2. Kako su birani delegati i koliku samostalnost imaju
 3. Koliko je delegata po položaju u njegovom sastavu

Glavni odbor

- Stalni organ koji permanentno vodi partiju
- Ima različite nazive: *centralni komitet*, *centralni savjet*, *nacionalni komitet*, *otadžbinska uprava*, *mali kabinet* itd.
- Glavni izvršno-politički organi koji funkcionišu po principu komiteta
- U CG u njegov sastav ulaze nosioci najvažnijih političkih funkcija

Predsjednik

- Nosilac najvažnijeg položaja u partiji
- ”Jaki” i “slabi” predsjednik – shodno širini ovlašćenja
- “Davanje prijedloga” najčešće samo eufemizam za imenovanje
- Predsjednik se bira na više načina: voljom kongresa, parlamentarne grupe, članstva, predsjedništva...
- Podređena pozicija potpredsjednika – partijski “coup”

Predsjedništvo/izvršni odbor

- Uži kolegijalni organ
- Ima ovlašćenja slična vođi partije, ali je često u sijenci vođe usljed “tromosti”
- Najčešće ga čine: predsjednik, potpredsjednici, šefovi poslaničkih grupa i visoki funkcioneri
- U situacijama u kojima GO glasa za članove IO, odnos dobija izgled odnosa parlamenta i vlade

Poslanički klub

- Sastoji se od članova partije zastupljenih u parlamentu sa autonomijom u odnosu na ostale poslanike
- Odnos poslaničke grupe i rukovodstva zavisi tipa partije, partijskog sistema (fragmentacije), institucionalnih varijabli (moć šefa države)
- Posebno važan faktor – **izborni sistem** (većinski vs. proporcionalni, vrsta mandata)

Karakter mandata

- Slobodni vs. imperativni mandat
- Monteskje vs. Ruso
- Pitanje “blanko ostavki”
- U CG slobodni mandat od 2004. godine
- Primjeri: fragmentacije političkih partija u CG između izbora 2012. i 2016.

Karakter mandata

- Modeli predstavljanja:
 - Starateljski model
 - Delegatski model
 - Mandatski model
 - Model sličnosti

Poslanička disciplina

- Partije nijesu savršene institucije
- Homogenost parlamentarne grupe:
 - Novčana satisfakcija
 - Imunitet od krivičnog gonjenja
- Tip partijske liste – CG posredni proporcionalni sistem?
- Step en institucionalizacije partijskog sistema

Stabilnost i promjena

- Partijsku autonomiju određuju dva faktora:
 1. Kontrola procesa “razmjene” sredstava
 2. Međuzavisnost različitih sektora u partiji:
 - Stepem razvoja centralne partijske organizacije
 - Stepem institucionalizacije partije na cijeloj teritoriji
 - Kontrola finansijskih sredstava koji dolaze iz više izvora
 - Dominacija nad spoljnim okruženjem
 - Statutom regulisana distribucija moći